

'ספיחי שביעית, מחנוכה ואילך מותרים'. (רמב"ם שמיטה ויובל ד' ו')
הסביר "חזון איש" שדעת האנשים הוסחה משביעית, ואין לחוש שיתירו את הנלקטים בשביעית, דרוג המחובר כבר נלקט, והדרך להכניס הביתה, שאז מתחילים הגשמים. (שביעית ט' י"ג)

מכל מקום - בספר "משמר הלוי" העיר, היאך למדו דינים אלו לפני שהיה נס חנוכה, מהחג ועד ...!?! (פסחים א' מ' ו"ה י')

הלוואה שזמן פרעונה נקבע "עד חנוכה", ניתן לפורעה עד סוף חנוכה, כיון ששמונת ימי החנוכה נחשבים כיום אחד. (ט"ז חו"מ ע"ג ט', שו"ת "שבות יעקב" ח"ב קע"ב ועיי"ש, שו"ת "משנה הלכות" ח"ה רע"ז)

דמי חנוכה מברייסק

הגאון הצדיק רבי שמואל אהרן יודלביץ היה מבעלי התפילה הקבועים בימים הנוראים אצל מרן הרב מברייסק. הרב מברייסק ביקש לשלם לרבי שמואל אהרן עבור תפילותיו, שכן הלכה פסוקה היא 'שליח ציבור בשכר עדיף'. אלא שרבי שמואל אהרן סירב לקבל את הכסף. מה עשה הרב מברייסק, המתין עד חנוכה ושלח את בנו עם הכסף בתור "דמי חנוכה"... פעם בא בנו של הרב מברייסק ולא מצאו בביתו, שב על עקבותיו. כששמע על כך רבי שמואל אהרן יודלביץ, מיהר לבית הרב מברייסק ואמר: "שמעתי שהרב שלח את בנו להביא לי את הכסף ומשלא מצאני בביתו, הבנתי שלאחר זמן ישלחוני שנית."

חנוכה הוא לא רק תאריך להדלקת נרות אלא גם ל:

המביא ביכורים מאחר חג הסוכות ועד חנוכה מביא ואינו קורא. (רמב"ם הל' ביכורים ד' י"ג)

כתב הרמב"ם, שאין מביאין ביכורים אחר חנוכה, כיון שהם נחשבים מפירות שנה הבאה. (שם ב' ו')

תמה הרב"ד: איך זה יתכן, הלא חנוכה קודם שבט ובכלל השנה שעברה?! ונראה לי מפני שהפירות שמבכירים אחר חנוכה הינם פסולת פירות, והתורה אמרה "מראשית". (עיי"ש)

הסתפק מרן הגאון רבי חיים קניבסקי אם הכוונה אחר סוף חנוכה, או אחר תחילת חנוכה, והוכיח שהכוונה עד תחילת חנוכה. (דרך אמונה" שם)

ומרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך כתב שהכוונה עד אחר החנוכה. ("הליכות שלמה" ח"ב שט"ו)

מה שאומרים בשיר של יום בחנוכה: "מזמור שיר חנוכה הבית" הוא מפני שבימים אלו נגמרה מלאכת המשכן. (שמו"ר נ"ב)

והוסיף בזה הגאון ר' זלמן ר' נחום'ס דבר נחמד, שהוא משום שמביאים ביכורים עד החנוכה, ובשעת הבאת הביכורים שוררו הלוויים ארוממך ה'. ("הליכות שלמה" ח"ב שט"ו, מס' סופרים י"ח ב', ביכורים ג' ד')

איני רוצה שיטרח בגללי וילך פעמיים, באתי איפוא לקבל את דמי החנוכה..."

נהנה הרב מברייסק וקרא לבניו: "השמעתם מה אומר רבי שמואל אהרן". וחזר בפניהם על דבריו, נהנה מן השלימות והתמימות! אמנם הוא אינו חפץ לקבל את הכסף, אבל ביודעו שהכסף ישלח שוב - לא התעלם בהתחסדות, אלא בא, כדי לחסוך טורח ויגיעה. וחזר הרב מברייסק על כך כמה וכמה פעמים: "שמעתם מה אומר רבי שמואל אהרן..."

עם כל זה רבי שמואל אהרן לא השתמש בכסף הזה לצרכיו, על אף דוחקו הרב. אלא היה כורך בו את ספריו שכריכתם בלטה מרוב לימוד. היה רגיל לומר שספר מכורך חביב אצלו יותר מספר חדש, כי בכריכתו ודפיו הבלויים ניכרת חביבות התורה על לומדיה! ("מעיליו של שמואל" ועיי"ן "תשובות ונהגות" ח"ג קס"ח)

ב"זאת חנוכה" היו מביאים לבית המדרש את כל הספרים שקנו במשך השנה, וגם את הספרים שנתנו לכריכה במשך השנה. כל אחד החזיק בכמה ספרים, כך עברו ורקדו ליד חלון האדמו"ר רבי אהרן מבעלז בשירה ובזמרה עם כלי שיר... בבית המדרש הדליקו נרות רבים, והיה כשמחת תורה! ("מנהגי כ"ק רבותינו מבעלז")

"ויאמר לא ירד בני עמכם... וקראהו אסון בדרך". (מ"ב ל"ח)

מה עלול לקרות למפליג בספינה עד חנוכה?

"א"ר לוי: בשלש מקומות השטן מצוי לקטרג - המהלך בדרך יחידי, הישן בבית אפל יחידי והמפרש בים הגדול.

א"ר יצחק בר מריון: אלמלא שכתוב "כה אמר ה' הנותן בים דרך", האדם היורד לתוכו היה מת. ורבנן אמרו: "הנותן בים דרך" זה מעצרת ועד החג, "ובמים עזים נתיבה", מהחג ועד חנוכה. מסוכות ועד חנוכה רוחות סערה מצויות, והים נקרא 'מים עזים' ואין בו אלא 'נתיבה', שאין הכל פורשין בים באותו הזמן.

מעשה ברופא אחא מאסיא, שרצה להפליג בים לפני חנוכה. אמרה לו מטרונה אחת: 'וכי עכשיו הזמן לצאת לים?!' בלילה בא אליו אביו בחלום, ואמר לו "שימות בלא קבורה"... "אע"פ כן לא השגיח, לא למטרונה ולא לחלום, יצא לים וטבע.

רב כהן דרכו היתה לפרוש בים. פעם אחת היה צריך לצאת להפליג בים לפני חנוכה. ביקש מאחיו רבי חייא בר בא כי יתפלל עליו שלא יטבע בים. השיבו אחיו: 'אתפלל עליך, אך דע כיון שאתה רואה שהציבור מתפללים ואומרים "משיב הרוח ומוריד הגשם" אל תסמוך על תפילתי, כי תפילת רבים נשמעת יותר!' וזה יהיה לך סימן, מזמן שאתה קושר את הלולב, תקשור את רגליך מלצאת לפרוש בים. (ירושלמי שבת ב' ו' ועיי"ש)

מה זאת עשה אלקים לנו?

בנוהג שבעולם, בשעה שמוצבו של אדם משגשג, זוקף הוא את הסיבה לזכותו - חכמתו היא שעמדה לו, מרצו, כוחו וכשרונותיו הם שעשו זאת. אולם בשעה שאדם שרוי בצרה, נכשל בעסקיו וכדומה, הרי הוא תולה את הסיבה בפלוני ובכולם, פרט לעצמו. אבל דעת תורה הפוכה לגמרי. בשעה שטוב לו אל יגיד 'כוחי ועוצם ידי עשה לי החיל הזה', ובשעה שרע לו יתלה את זה בעצמו. חטאיו הביאו למצבו זה. כמו השבטים, כשהיו בצרה, תיכף חיפשו את הסיבה הראשונה 'מה זאת עשה אלקים לנו?' 'גזירת יום הראשון' - כל עוד שמרו היהודים על השבת לא ידענו על יום ראשון. מזמן שנבעו פרצות בשמירת השבת העמידו הגויים עלינו משגיחים לקיים שמירת יום ראשון.

לא רציתם להשתעבד לשמים, הרי אתם משועבדים לאויבים. חנויות יהודים נסגרות ובמקומן נפתחות חנויות של גויים. מה התוצאה של חילול השבת? לפני עשר שנים ענף העצים והקורות היה בשליטת היהודים, אלא שהם החלו לעבוד בשבת וימים טובים, משרדים, מפעלים, בתי מלאכה היו פתוחים בפרהסיא בשבת. והנה כיום מהפך, ענף העצים נמצא בשליטה של הגויים!

(אור אלחנן" ח"ב ואגרות הגאון רבי אלחנן וסרמן)

ויאמרו איש אל אחיו, אבל אשמים אנחנו על אחינו אשר צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו ... --- "היו מפשפשים בעצמם למה ארע להם תפיסת מצרים ולא מצאו אלא מכירת יוסף. מתוך גותם סיפר הכתוב שבחם, שלא היה בידם אלא עון זה!" (במדבר י"ג י"ז)

הגאון רבי חיים פאלאגני:

עלילה על כלל האומה - כי אנו בני ישראל שוחטים נכרי בהחבא לקחת מדמו למשמרת, לתת את דמו בתוך המצות לחג הפסח. זה דבר שקר שאין הדעת סובלו. שם רע על תורת ה' תמימה משיבת נפש. הלא יש כאן שלשה איסורים: שפיכות דמים להרוג אדם. איסור אכילת דם, מלבד שזה דבר מאוס ומשוקץ לכל. ועוד אחרון מוסיף, משום חמץ בפסח. תמיהה עצומה, איך יתכן שיאמרו על התורה ועלינו כדבר הזה דיבה במשך דורות רבים!?

הנביא אומר "יען אומרים לכם אוכלת אדם את ומשכלת גוייך היית". (יחזקאל ל"ו י"ג, אברבנאל, 'מצמיח ישועות' ח"ן) בא לרמוז על הרעה הגדולה אשר מצאנו בין בני אדם בגלות הזה, שמוציאים דיבה על ישראל, שהורגים את הגויים בסתר לאכול מדמם בפסח. והיה השקר והכזב הזה סיבה לשנאה והריגות עצומות שעשו הגויים באומתנו. ינקום ה' בהם. לכן הבטיח הנביא שלא תהיה להם הכלימה עוד - "אדם לא תאכלי עוד וגוייך לא תשכלי עוד". לעניות דעתי בשל עון מכירת יוסף "הכר נא הכותנת בדם", בא הענין שיעלילו עלינו על דם נקי כפים, שלא היה ולא נברא! ולהיות כי ה' חפץ למען צדקו לזכות את ישראל. עלילה זו היא בדבר מצוה, כדי שהמצוה עצמה תהיה מגן וציונה לעשות לנו ניסים ונפלאות, לברר שהיא עלילת שוא.

משבח אני לרבנים המפורסמים בלונדון אשר נשבעו שבועה חמורה שלא נמצא כן בתורת ובעם ישראל ... אשריהם ואשרי חלקם ומצוה גדולה יש בה. בחיי ראשי הייתי רוצה להשבע בפני כל ראשי ושרי האומות בעירנו איזמיר עם כל הרבנים ותלמידי החכמים בעיר. באמונת שמים, בשבועה חמורה ובנקיטת חפץ ... שלא נמצא ולא נשמע מיום שניתנה תורה ועד עצם היום הזה שום רמז לעשות כדבר הזה להמית איש או אישה, קטן או גדול, מאיזה אומה שתהיה, לקחת מדמו לתת מום בתוך המצות הקדושות ... האיסור ברור כשמש ...

(דרכי למשה)

מתוך דרוש תודה לשר סניור משה מונטיפיורי על הצלת אחינו בעלילת הדם ברמשקו

דברים הללו כתב הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד

כלל ישראל סובל תמיד מעלילת הדם, אשר הוא דבר מופלא מאד. הרי הכלל הוא שכל שקר שאין בו קורטוב אמת אינו יכול להתקיים. והשקר הזה של עלילת דם אין בו אמת אפילו משהו, ובכל זאת הוא מתקיים זה אלפי שנה בכל העולם עד היום הזה. וזהו מפלאי ההשגחה. דבר ברור הוא כי העונש הזה מכוון מידה כנגד מידה בעד איזה עון שנפרעים עבורו בכל הדורות!

ולולי שאינני כדאי, הייתי אומר שהוא מכוון נגד העון של "ויטבלו הכתנת בדם"! ואם שגיתי, ה' יכפר בעדי. (ביאור אגדות ו' ח')

"אתם מכרתם את אחיכם מתוך מאכל ומשתה, חייכם אין אחשוורוש מוכר אתכם להמן אלא מתוך מאכל ומשתה". (אסת"ר ו')

וזהו מה שאמרה אסתר "ואילו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי". דהיינו, משום שאז היה זה מידה במידה.

הגאון רבי ברכיה בירך שפירא (תלמידו המובהק של ה"מגלה עמוקות", דרשן קהל קודש קראקא ודיין בבית דינו של הרבי רבי השל) ביאר בעומק מפני מה חזר ונייעור באותו דור חטא מכירת יוסף? **תשובה**, מפני שבדור ההוא, בסעודת אחשוורוש חטאו באותם דברים בהם יוסף דיבר על השבטים ושבגללם מכרוהו. אכן השבטים היה להם מקום לענוש את יוסף, והיתה להם אמתלה, שהיה זה קודם מתן תורה. אך עתה כיון שחזרו לקלוקלן הראשון, גלגל עליהם חטא מכירת יוסף, שנסתבב מכח ענין זה. כאשר סיפר אליהו למשה רבינו את אשר נעשה, שאל אותו, אם הגזירה נחתמה בטיט, שיש תקנה, או בדם, שאין לה תקנה. אפשר שהיה משה מסופק בחטא מכירת יוסף: אם חייבים מיתה בגללו, או צער וקנס. אם החתומה בטיט, הוא סימן שנפרע מהם על השלכתו לבור, לצערם מידה במידה. ואם בדם, הוא סימן למיתה, שהיתה באותה מכירה סכנת נפשות ליוסף.

דבר זה הוא עצמו הויכוח בין השבטים לראובן, בעומדם לפני יוסף. השבטים אמרו, שאין עליהם חיוב מיתה במכירת יוסף, רק חייבים על צערו. ואילו ראובן הודיעם שהם חייבים דיני נפשות, שהיתה באותה מכירה סכנת חיים ליוסף, שהיה רך בשנים ונמכר לאדונים קשים. ('נטיע נעמנים' תשס"ו עיי"ש אריכות ועמקות)

מה טוב מי שהולך להשתטח על קברו של יוסף הצדיק ביום ראש חודש תמוז, והזמן הזה גורם לבקש על מכירתו, כי בחודש הזה גרמא דנפיל להיותנו בגלות והוא על מכירת יוסף כנודע מהזהור. יוסף נולד ונפטר בראש חודש תמוז. (מועד לכל ח')

לסיום נחבר את פרשת מקץ עם חנוכה

"הדודאים נתנו ריח - זה ראובן שהציל ליוסף מהבור. ועל פתחנו כל מגדים - זה חנוכה".

סובכו משמים שפרעה ישנה את שם יוסף לצפנת פענח, שאלמלא כן היו שומעים שקוראים לו יוסף ומכירים שהוא אחיהם. ('טעמא דקרא')

"בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול" - הרב מתתיהו דדון שליט"א... בעיירה בריי בצרפת חי יהודי ושמו מתתיהו. כאשר זקן כתב צוואה בנוכחות נוטריון - בשנת 1206. הצוואה נוסחה בשתי שפות, בלשון הקודש ובלטינית, שהיתה השפה הרשמית במסמכים. בחלק הלטיני מופיע שמו בלטינית 'דיאודטוס', שהוא תרגום מדוייק של המילים 'הקל נתן', דהיינו 'מתת-יה'. במסמך אחר משנת 1209 נקרא אותו יהודי בשם 'דיידונה', שהוא תרגום לצרפתית של שמו הלטיני. אלא ששם זה היה קשה לביטוי ונתקצר בפי הבריות, עד שבמסמכים מאוחרים מופיע שמו 'דדון'...

שם משפחה זה רווח בין יהודי צפון אפריקה. כך עבר השם מתתיהו כמה גלגולים עד שהפך לדדון! (נ"ב" עפ"י ס"ה)